Länsstyrelsen Stockholm

Datum
2022-01-25

Diarienummer
74731-2021

Regeringskansliet, Justitiedepartement
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Arrestantvakter och transportuppdrag

Er beteckning: Ju2021/03820

Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit del av promemorian *Arrestantvakter och transportuppdrag* och lämnar följande yttrande. Sammanfattning av Länsstyrelsens inställning till förslagen återfinns i fetstil under respektive rubrik nedan. Längst ner återfinns även en rubrik med övriga relaterade frågor som kan behöva regleras i exempelvis förordning eller föreskrifter.

3.1 Förordnade arrestantvakter bör få utföra transportuppdrag

Länsstyrelsen i Stockholms län avstyrker förslaget utifrån den utredning som återfinns i promemorian.

Allmänt om förslaget och behov av utredning

Med tanke på vilka uppgifter som redan idag får utföras av förordnade arrestantvakter så kan befogenheten att självständigt få genomföra transportuppdrag framstå som en förhållandevis liten förändring. Det rör sig dock om privatisering av en av rättsväsendets arbetsuppgifter som innefattar myndighetsutövning mot en enskild som är frihetsberövad. Länsstyrelsen anser att en sådan åtgärd bör vidtas först efter noggranna överväganden och med stor försiktighet. Höga krav bör därför ställas på den utredning som ligger till grund för ett sådant förslag.

Rörande remissförfarandet

Eftersom förslaget i någon mån verkar inrikta sig på att kunna avlasta polispatruller på landsbygden så ställer sig Länsstyrelsen frågande till varför Länsstyrelsen i Stockholms län är den enda länsstyrelse som inkluderats som remissinstans.

Med hänsyn till förslagets karaktär skulle Länsstyrelsen gärna se en bredare variation av remissinstanser generellt. Ordningsvaktsutredningen remitterades till exempel till Diskrimineringsombudsmannen, Amnesty International Sverige och Civil Rights Defenders.

Jämförelse med ordningsvaktsutredningen

I promemorian omnämns att Ordningsvaktsutredningen har föreslagit att ordningsvakter i vissa fall ska få transportera omhändertagna personer i samband med omhändertagandet. Promemorian drar därefter slutsatsen att vissa transporter skulle kunna genomföras av arrestantvakter.

I Ordningsvaktsutredningen finns mycket riktigt förslag om att ordningsvakter under vissa omständigheter ska få transportera personer som är omhändertagna enligt lag om omhändertagande av berusade personer eller enligt 13 § polislagen. Lagen om omhändertagande av berusade personer är i första hand en vårdlag och omhändertagande enligt 13 § polislagen kan ske om någon stör eller utgör en omedelbar fara för den allmänna ordningen, alternativt för att avvärja en straffbelagd handling. Polismyndighetens transportuppdrag kan avse personer som är omhändertagna med stöd av andra lagrum och Länsstyrelsen anser att promemorian saknar en analys av skillnaden mellan att exempelvis transportera en person som är berusad jämfört med en person som är frihetsberövad med stöd av 24 kapitlet rättegångsbalken. Länsstyrelsen bedömer att det kan finnas skillnader både rörande incitament och förmåga till att göra motstånd eller att försöka avvika samt ur rättssäkerhetssynpunkt.

I promemorian framkommer bland annat att möjligheten för arrestantvakter att utföra transportuppdrag *”inte minst kan […] medföra stora fördelar på landsbygden där en enstaka polispatrull som måste användas för en transport kan göra att ett stort område står utan polisiär närvaro under en tid”*.

Av Ordningsvaktsutredningen framgår bland annat följande rörande förslaget om att ordningsvakter ska få utföra vissa transporter:

”En sådan transport bör dock […] endast kunna ske efter beslut från Polismyndigheten i varje enskilt fall. Beslutet bör omfatta en prövning av huruvida det är lämpligt med hänsyn både till den enskildes ålder och hälsotillstånd samt till omständigheterna i övrigt. Endast ordningsvakter som genomgått särskild utbildning och som har tillgång till fordon anpassade för ändamålet bör ges tillstånd att transportera omhändertagna.”[1]

Utifrån bland annat kravet på fordon anpassade för transport av omhändertagna så har man i Ordningsvaktsutredningen inte primärt sett detta som ett alternativ på landsbygden, utan snarare en möjlighet att i större städer ha mobila team med ordningsvakter i anpassade fordon som kan ta över ansvaret för en omhändertagen person från andra ordningsvakter med mer stationära uppdrag.

[1] En ny lag om ordningsvakter m.m, SOU 2021:38, s. 199.

Av promemorian framgår inte vilka krav som ska ställas på de transporter som utförs av förordnade arrestantvakter. Hur och av vem ska bedömningen göras om transporten har förhöjd risk och därför inte bör utföras av förordnad arrestantvakt? Vem ska tillse att det finns fordon anpassade för transporter av frihetsberövade personer tillgängliga på platser där Polismyndigheten inte har resurser att utföra transporter? Eller är tanken att transportuppdrag, inte minst på landsbygden, ska genomföras i fordon som inte är anpassade för ändamålet?

Relation till transporter i häktes- respektive fängelselagen

Av 8 kap 2 a § häkteslagen respektive 15 kap 4 a § fängelselagen framgår följande:

”Om det på grund av risk för fritagning eller av någon annan särskild anledning behövs för att en transport ska kunna genomföras på ett betryggande sätt, får Kriminalvården begära hjälp av Polismyndigheten.”

Utifrån promemorian framgår inte om det finns något hinder för Polismyndigheten att efter en sådan begäran lämna transportuppdraget vidare till förordnade arrestantvakter som är anställda av ett auktoriserat bevakningsföretag. Är följden av förslaget att även Kriminalvårdens transporter kan komma att utföras av förordnade arrestantvakter?

3.2 Vem ska få förordnas som arrestantvakt?

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget i sig men ser ett behov av att lagstiftaren definierar vad som avses med begreppet *väktare*.

Länsstyrelsen understryker också verksamhetsutövares ansvar enligt säkerhetsskyddslagen.

Definition av begreppet väktare

Enligt förslaget ska endast *”väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag”* kunna förordnas som arrestantvakter.

Begreppet *väktare* återfinns i flera olika lagstiftningar. Det saknas dock en enhetlig definition av begreppet.

Enligt vapenlagen kan auktoriserade bevakningsföretag få tillstånd att inneha skjutvapen för utlåning till *väktare* som har meddelats tillstånd att som lån inneha ett sådant vapen.[2] Vid tillämpning av bestämmelsen har även övrig bevakningspersonal i auktoriserade bevakningsföretag ansetts omfattas av begreppet, till exempel skyddsvakter.

[2] 2 kap 3 § vapenlagen (1996:67)

I Polismyndighetens föreskrifter om bevakningsföretag[3], framgår att det med *väktare* i föreskrifterna ska förstås en person som är behörig att utföra bevakning i ett auktoriserat bevakningsföretag för annans räkning, dock inte den som utför bevakning med stöd av förordnande eller särskilt godkännande som myndighet meddelat.[4] Det innebär dels att till exempel skyddsvakter undantas från definitionen. Det innebär också att operatörer i larmcentraler, som är undantagna från kravet på väktargrundutbildning, rent definitionsmässigt är väktare.[5] Larmoperatörer som saknar väktargrundutbildning bör dock inte anses ha den *”grundläggande kunskap som erfordras för ett uppdrag som arrestantvakt”*.

Länsstyrelsen föreslår att lagstiftaren åtminstone i förarbeten till dessa ändringar utvecklar vad som avses med begreppet väktare när det gäller förordnande som arrestantvakt.

Krav på godkännande

I promemorian anges att kravet på att endast väktare i auktoriserat bevakningsföretag får förordnas som arrestantvakter ger garantier för att de som förordnas uppfyller vissa krav när det gäller lämplighet.

All personal hos ett auktoriserat bevakningsföretag ska vara godkänd vid prövning med avseende på laglydnad, medborgerlig pålitlighet samt lämplighet i övrigt för anställning i ett sådant företag.[6]

Länsstyrelsen vill för kännedom meddela att enligt en rapport från de sju länsstyrelser som bedriver tillsyn över auktoriserade bevakningsföretag hade 30% av de auktoriserade bevakningsföretagen som granskats under 2018-2019 haft icke godkänd personal i någon omfattning.[7]

Länsstyrelsen vill påminna om att skyldigheten för bevakningsföretagen att söka godkännande för personalen inte innebär att Polismyndighetens respektive bevakningsföretagens eventuella skyldigheter i egenskap av verksamhetsutövare enligt säkerhetsskyddslagen upphör. Det är upp till verksamhetsutövaren att säkerhetspröva de som ska delta i säkerhetskänslig verksamhet.

---

[3] Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om bevakningsföretag och bevakningspersonal, PMFS 2017:10 FAP 573-1.
[4] 1 kap 3 § FAP 573-1.
[5] 3 kap 7 §, 7 kap 4 § FAP 573-1.
[6] 4 § lag (1974:191) om bevakningsföretag.
[7] Länsstyrelsernas nationella tillsyn av auktoriserade bevakningsföretag under perioden 2018-2019, Slutrapport 2020-03-30.

3.3 Frågor om sekretess och tystnadsplikt

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget i sig men föreslår en ändring i formuleringen av den nya 23 b §.

Förslaget till 23 b § går att läsa som att en förordnad arrestantvakt inte får obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta *”för att utreda och lagföra brott”*. Liknande bestämmelser återfinns i till exempel 8 kap 2 § häkteslagen och 15 kap 4 § fängelselagen.

Även om formuleringen används i annan lagstiftning anser Länsstyrelsen att formuleringen är missvisande då det kan tolkas som att arrestantvakter har som uppgift att utreda eller lagföra brott. Länsstyrelsen ser heller ingen anledning till att återupprepa kraven för förordnande som framgår av 23 a §.

Länsstyrelsen föreslår istället nedanstående formulering för 23 b § första stycket:

En arrestantvakt förordnad enligt 23 a § får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta om en enskilds personliga förhållanden eller förhållanden av betydelse för rikets säkerhet eller för utredning och lagföring av brott.

Övriga frågor

Bör förordnanden som arrestantvakt tidsbegränsas?

En väktare som har genomgått väktarutbildning ska ha genomgått fortbildning med godkänt resultat inom fyra år efter att föregående grund- eller fortbildning genomgicks för att utan avbrott vara behörig att utföra bevakningsarbete.[8] Det innebär att om en väktare har aktuell väktarutbildning när hen förordnas som arrestantvakt så kan behörigheten att utföra bevakningsarbete upphöra med tiden. Det kan därför finnas skäl att tidsbegränsa förordnandena för att säkerställa att personen fortfarande har den grundläggande kunskap som önskas. Motsvarande överväganden kan göras även när det gäller personer som förordnats av Kriminalvården enligt 8 kap 1 § häkteslagen eller 15 kap 3 § fängelselagen.

Ska bevakning som utförs av arrestantvakt vara auktorisationspliktig bevakning eller ett sidouppdrag?

Arbete som arrestantvakt är idag inte auktorisationspliktigt utan räknas som ett sidouppdrag i de auktorisationspliktiga bevakningsföretagen.[9] Om en sådan ordning behålls skulle ett auktoriserat bevakningsföretag inte kunna uteslutande specialisera sig

[8] 7 kap 5 § FAP 573-1.
[9] 1 kap 1 § tredje stycket FAP 573-1.

på arbete med stöd av förordnande som arrestantvakt, eftersom deras auktorisation då skulle återkallas för att de inte bedriver någon auktorisationspliktig verksamhet.[10] Bör verksamheten fortfarande anses vara ett sidouppdrag om endast väktare kan förordnas som arrestantvakter? Om inte - Bör bevakning med stöd av förordnande enligt 23 a § polislagen utgöra ett eget verksamhetsslag eller anses utgöra stationär och ronderande bevakning? Den sistnämnda frågan kan ställas även när det gäller bevakning med stöd av förordnande från Kriminalvården enligt 8 kap 1 § häkteslagen eller 15 kap 3 § fängelselagen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Åsa Ryding med jurist Elisabeth Åkesson som föredragande. I den slutliga handläggningen har även rättsdirektör Helena Remnerud medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

[10] 6 kap 2 § andra stycket FAP 573-1.